

هدير لِر واگنر

گرترو د بل

سياح خاورميانه

فاطمه صالحی وزیری

رئيس نظر د کتر مسعود فرهمندفر

واکتر، هیئر لیر، ۱۹۶۱-م. Wagner, Heather Lehr
گرترود بل سیاح خاورمیانه = Gertrude Bell/هدرلر واکتر: ترجمه فاطمه صالحی وزیری: زیر نظر مسعود فرهمندفر:
ویراستار مهدی سجودی مقدم.
تهران: مهراندیش، ۱۴۰۰.
ص. ۱۵۲

۹۷۸-۶۲۲-۷۸۴۷-۳۳-۸
صالحی وزیری، فاطمه، ۱۳۷۵-، مترجم
۹۰۰۷۲۰۲۴/۹۵۶ ۸۵۳۰۲۳۵

V/DS۶۱

در این کتاب از «نشانه درنگ» که با علامت «(۱)» مشخص می‌شود، استفاده شده است. «نشانه درنگ» نویسه مناسبی است که به جای ویرگول نابجا می‌نشیند و بسیاری از دشواری‌های خواندن درست متن فارسی را نیز برطرف می‌کند.

ترجمه فاطمه صالحی وزیری/ زیر نظر دکتر مسعود فرهمندفر
آماده‌سازی و نظارت فنی: مهراندیش
چاپ: اول، تهران، ۱۴۰۰. شماره نشر ۲۶۵
چاپ: قشقایی. ۵۰۰ نسخه
قیمت: ۴۸۵۰۰ تومان. شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۸۴۷-۳۳-۸

هرگونه خلاصه‌نویسی، تکثیر و یا تولید مجدد این کتاب، به‌صورت کامل و یا بخشی از آن، اعم از چاپ، کپی، فایل صوتی یا الکترونیکی بدون اجازه کتبی ناشر ممنوع و موجب پیگرد قانونی است.

انتشارات مهراندیش

خیابان انقلاب، خیابان دانشگاه، پایین‌تر از خیابان وحید نظری، کوچه
غلامرضا قدیری، شماره ۲۳.

۰۹۱۲۵۵۹۱۶۰۲

تلفن: ۰۲۱-۶۶۴۸۹۳۶۵

www.mehrandishbooks.com

mehrandishnashr@gmail.com

@mehrandishbooks

@mehrandishbooks

فهرست

۷	سخن ویراستار.....
۱۱	مقدمه.....
۲۳	۱. اثر صحرا.....
۳۷	۲. خاطرات کودکی.....
۵۳	۳. رنگ‌های شرق.....
۶۹	۴. صدای باد.....
۸۱	۵. عاشقانهٔ صحرا.....
۹۹	۶. افسر اطلاعاتی.....
۱۱۵	۷. ملتی جدید.....
۱۲۹	۸. سیاست‌مدار و مشاور.....
۱۴۱	شرح وقایع با ترتیب زمانی.....
۱۴۵	فهرست منابع.....

سخن ویراستار

کتاب حاضر یک مجلد از مجموعه بانوان کاوشگر است که به همت انتشارات چلسی هاوس در نیویورک منتشر شده است. از دیگر کتاب‌های این مجموعه می‌توان به عنوان‌های زیر اشاره کرد: آنی مونتاگ الکساندر، طبیعی دان و کاوشگر فسیل؛ الکساندرا داوید نیل، کاوشگر بام جهان؛ سیلویا ازل، کاوشگر اعماق دریا؛ سو هندریکسون، کاوشگر زمین و آسمان، و مری کینگزلی، کاوشگر کنگو. مؤلف کتاب، هیدر لِر واگنر، پژوهشگر، نویسنده و ویراستار است. او مدرک کارشناسی خود را در رشته علوم سیاسی از دانشگاه دوک و مدرک کارشناسی ارشد خود را در رشته امور دولتی از کالج ویلیام و مری دریافت کرد. او کتاب‌های متعددی را درباره پیدایی خاور میانه مدرن نوشته و همچنین نویسنده کتاب مری کینگزلی از مجموعه بانوان کاوشگر است.

واگنر در کتاب حاضر به بررسی ابعاد گوناگون شخصیت گرتروود بل (۱۹۲۶-۱۸۶۸) می‌پردازد، سیاحی که حضورش در خاور میانه اثرات مثبت و منفی فراوانی داشته است. امروزه می‌دانیم که بل با دستگاه‌های اطلاعاتی بریتانیا همکاری می‌کرده است و می‌توانیم با بهره‌گیری از آرای ادوارد سعید، کلیشه‌سازی‌های شرق‌شناسانه را در سفرنامه‌های بل بررسی کنیم، کلیشه‌سازی‌هایی که در سفرنامه‌های دیگر نویسندگان انگلیسی نیز یافت می‌شود. انگلیسی‌ها بیش از بقیه ملت‌ها درباره ایران سفرنامه نوشته‌اند. این روند از دوران رنسانس آغاز شد و شاید بتوان از آنتونی جنکینسون (۱۶۱۰-۱۵۲۹)، یکی از بازرگانان شرکت مسکویی، به عنوان پیشرو در این عرصه

نام برد؛ وی خاطرات سفرش را در سال ۱۵۶۲ منتشر کرد. بعدها نیز ساموئل پرچس (۱۶۲۶-۱۵۷۷) با گردآوری گزارش‌های سفرها و رهنامه‌های دیگر سیاحان و تاجران انگلیسی، مجموعه‌ای را در سال ۱۶۲۵ منتشر می‌کند که گزارش‌های ریچارد هکلوت و آنتونی شرلی و جان کارترایت و جان نیوبری و دیگران را دربرداشت. هم‌زمان با توسعه امپراتوری بریتانیا در قرن نوزدهم، نگارش این نوع سفرنامه‌ها هم فزونی گرفت.

درست است که گرتروُد پل سیاح و کاوشگر و افسر سیاسی و اطلاعاتی بود، ما ایرانیان او را به سبب ترجمه‌هایش از اشعار حافظ شیرازی می‌شناسیم. پیش از گرتروُد پل نیز مترجمانی انگلیسی‌زبان قلم خود را در ترجمه اشعار حافظ آزمودند، از جمله هنری ویلبرفورس-کلاک^۱ که در سال ۱۸۹۱ ترجمه منثور کاملی از غزلیات حافظ با توضیحات مفصل و تفسیر مشروح ارائه داد (که البته ترجمه‌ای بسیار تحت‌اللفظی است). پیش‌تر، در سال ۱۸۷۵، ترجمه صدوهشتادونه غزل از حافظ به قلم هرمان بیکنل^۲ به چاپ رسید. این کتاب پس از مرگ مترجمش منتشر شد. بیکنل زبان‌شناس و شرق‌شناس بود و کوشید ترجمه‌اش منطبق با متن اصلی باشد، و در این راستا سعی نمود ابیات را وفادارانه، ولی بدون رعایت قافیه، ترجمه نماید. چند سال بعد در ۱۸۹۸ پژوهشگر مطالعات کلاسیک والتر لیف^۳ ترجمه‌ای از حدود سی غزل حافظ ارائه نمود و تلاش کرد وزن و قافیه را نزدیک به اصل فارسی درآورد، که نتیجه کارش نیز با موفقیت‌هایی همراه بوده است. ولی موفق‌ترین ترجمه تا آن زمان، بی‌تردید، ترجمه گرتروُد پل بود. ادوارد براون^۴ درباره ترجمه‌های پل چنین می‌گوید: «ترجمه‌های خانم پل، به‌رغم آزاد بودنشان، هنرمندانه‌ترین، و با توجه به روح شعر حافظ، در زمره وفادارترین ترجمه‌هاست. ترجمه‌های پل در واقع شعرهایی با کیفیت بسیار بالا هستند، و اگر ترجمه‌های فیتزجرالد از رباعیات عمر خیام را مستثنا نماییم، احتمالاً ترجمه پل بهترین و شاعرانه‌ترین برگردان انگلیسی از شعر فارسی است.»^۵ ستایشی این چنین از سوی کسی که خود ترجمه‌های زیبا و شیوایی از آثار شاعران بزرگ ایرانی انجام داده، ستایشی درخور تأمل است.

1. Henry Wilberforce-Clarke.

2. Herman Bicknell.

3. Walter Leaf.

4. Edward G. Browne.

5. E. G. Browne, *Persian Literature under Tartar Dominion* (Cambridge UP, p. 303).

امیدواریم کتاب حاضر برای علاقه‌مندان به حوزه شرق‌شناسی سودمند باشد.
در پایان، بر خود بایسته می‌دانیم از زحمات مدیر دانش‌دوست و بلندنظر انتشارات
مهراندیش، آقای مهدی سجودی مقدم، سپاسگزاری کنیم.

مسعود فرهمندفر

پاییز ۱۴۰۰